

ПРАВОВІ МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СПРЯМОВАННОСТІ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кубарєва І.В., Болдарь Г.Є.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

socpharm@nuph.edu.ua

У ст. 13 Конституції України встановлено, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, а також соціальну спрямованість економіки. В дослідженнях економічного та юридичного спрямування 90-х років минулого століття обґрунтовано підкреслювалося, що так зване «ринкове саморегулювання» не здатне вирішити питання соціальної спрямованості господарювання, а тому все більше зверталась увага на необхідність «державного регулювання» економічної діяльності. Так, директор Інституту економіко-правових досліджень НАНУ академік В.К. Мамутов ще у 1997 р. відзначив, що системи правового забезпечення двох економічних моделей (соціально орієнтованої економіки та ринкової економіки) відрізняються один від одного.

Саме тому в умовах сучасної трансформації української економіки в напрямі соціально орієнтованої ринкової моделі постійно виникає необхідність пошуку більш досконалих організаційно-правових форм та методів державного регулювання господарської діяльності взагалі та фармацевтичної зокрема як однієї з її найважливіших галузей.

Враховуючі розмаїття питань взаємодії держави і суб'єктів господарювання, певні аспекти цієї проблеми розглядалися в роботах фахівців в галузі економіки, державного управління, соціології та юриспруденції. Соціальну відповідальність у фармації та правове регулювання обігу лікарських засобів (далі – ЛЗ) висвітлюють у своїх роботах Ю.С. Братішко, К.А. Волинець, А.В. Волкова, В.О. Демченко, М.В. Зарічкова, Є.Г. Книш, А.А. Котвицька, І.В. Кубарєва, Л.І. Куц, І.О. Лобова, О.О. Мельнікова, З.М. Мнушко, О.А. Мохов, А.С. Немченко, Л.М. Новгородська, Ю.В. Олефир, В.М. Пашков,

І.В. Понкін, О.О. Понкіна, О.В. Посилкіна, О.О. Суріков, І.О. Сурікова, Н.О. Ткаченко, В.М. Толочко, Н.М. Червоненко, А.В. Черкашина та інші вітчизняні й зарубіжні вчені.

Проте відсутність спеціальних праць, присвячених проблематиці правових методів регуляторної діяльності органів виконавчої влади у сфері фармацевтичної діяльності, наявність прогалини та суперечності в механізмі правового регулювання відносин у цій сфері, а відповідно й викликана цим фактором необхідність гармонізації законодавства зумовили вибір теми дослідження.

У зв'язку з цим метою цієї роботи стало дослідження проблеми правових методів забезпечення соціальної спрямованості фармацевтичної діяльності.

Авторами у процесі дослідження залежно від необхідності вирішення конкретних завдань були використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання: аналізу, синтезу, системний, узагальнення, формально-логічний тощо.

Вивчення спеціальної літератури дозволило обрати в якості теоретичного підґрунтя дослідження доктринальний підхід, запропонований вітчизняною дослідницею Т.В. Кравцовою у дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук на тему «Адміністративно-правові засади здійснення державної регуляторної політики в сфері господарювання» (м. Харків, 2004 р.). Особливу увагу привернули її наукові викладки щодо визначення місця правового інституту державного регулювання господарської діяльності як елемента адміністративно-господарського права, норми якого регулюють суспільні відносини, що виникають між органами публічної влади та суб'єктами господарювання з приводу здійснення першими функції регулювання господарської діяльності.

Видається достатньо обґрунтованою та логічною запропонована Т.В. Кравцовою класифікація засобів регуляторного впливу на суб'єктів господарювання виходячи з функцій державного регулювання, які являють собою окремі напрямки регуляторної діяльності держави. Щодо трьох основних

напрянків цієї діяльності виділено три групи методів, а саме: 1) методи забезпечення соціальної спрямованості економіки; 2) методи стимулювання суспільно-важливих видів господарської діяльності; 3) методи забезпечення економічної безпеки суспільства і держави.

На підставі описаної наукової теорії, з урахуванням її практичного значення та проведеного власного аналізу нормативно-правових актів у сфері регуляторної політики держави щодо фармацевтичного сектору, можна зробити наступні висновки.

Методи забезпечення соціальної спрямованості складають окрему групу методів регуляторної діяльності у фармацевтичному секторі економіки. Ними є такі засоби регуляторного впливу, за допомогою яких реалізується принцип соціальної держави у фармацевтичній галузі шляхом розбудови соціально орієнтованої економіки. Саме тому до цієї групи методів регуляторної діяльності органів виконавчої влади у галузі фармації доцільно віднести наступні: 1) державні закупівлі лікарських засобів; 2) застосування нормативів; 3) регулювання цін на ЛЗ та відшкодування вартості ЛЗ; 4) стандартизація і сертифікація. Так, завдяки державній закупівлі ЛЗ, яку здійснюють МОЗ України, Державна пенітенціарна служба України, соціально вразливі пацієнти мають змогу отримати необхідні їм препарати. За умов регулювання цін та відшкодування вартості ЛЗ держава реалізує соціальні гарантії для низькооплачуваних і малозабезпечених осіб. Завдяки нормативам створюються належні, безпечні і здорові умови праці, визначається максимальна тривалість робочого часу та мінімальна тривалість відпочинку найманих працівників, встановлюється обов'язок сплачувати заробітну плату не нижче закріпленої у законі, а також забезпечується реалізація права кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля, захищаються права пацієнтів на якісні і безпечні ЛЗ та медичні вироби тощо.

Перспективним напрямком подальших наукових розвідок вважаємо здійснення комплексного аналізу правових методів регуляторної діяльності органів виконавчої влади у сфері фармацевтичної діяльності.